

19-20 yanvarda baş vermiş bu faciə həm Sovet İttifaqının siyasi rəhbərliyinin, şəxsən Qorbaçovun böyük günahının nəticəsidir, onun diktatorluq meyillərindən əmələ gəlmiş bir haldır və eyni zamanda Azərbaycan rəhbərlərinin xalqa xəyanəti və cinayətinin nəticəsidir. Mən belə fikirdəyəm ki, Böyük Vətən müharibəsi qurtarandan sonra Sovetlər İttifaqında, ölkənin daxilində – heç bir yerdə, heç bir regionda bu qədər, bu miqyasda qanlı qırğın olmamışdır.

Heydər ƏLİYEV
Ümummilli lider

1990-cı illərin əvvəllərində – xalqımız üçün ən ağır dövrdə yenə də Heydər Əliyev öz liderlik keyfiyyətlərini göstərmiş, böyük cəsarət, vətənpərvərlik göstərmiş və qanlı 20 Yanvar hadisələrini Sovet İttifaqının mərkəzində, Moskva şəhərində pisləmişdir. Mən o günü yaxşı xatırlayıram. Mən fəxr edirəm ki, o gün atamla birlikdə idim və Heydər Əliyevin o qətiyyətli çıxışı, Vətəninə, xalqına olan bağlılığı bütün Azərbaycan xalqına bir daha göstərdi ki, o, xalqa bağlı olan böyük bir liderdir.

İlham ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

20 Yanvar – xalqımızın azadlıq arzusunun, müstəqillik uğrunda mübarizəsinin yenilməzlik günü

20 Yanvar yaxın keçmişimizdə yaşamış olduğumuz ən faciəvi günlərdən biri olsa da, xalqımızın yaddaşına həm də qəhrəmanlıq tarixi kimi həkk olundu. Faciənin törədilməsindən keçən illər ərzində bu hadisəni doğuran səbəblərin, onun hüquqi, ictimai-siyasi, psixoloji nəticələrinin araşdırılması, öyrənilməsi və öyrədilməsi artıq ənənəyə çevrilmiş bir sualla müşayiət olunur: 20 Yanvara gedən yol nədən və haradan başladı? Cavabında isə hadisələrin şahidləri 20 Yanvar ərəfəsindəki son günlərin, eləcə də ayların hadisələrini bir-bir xatırlayır və onların arasında faciəyə yol açan səbəbləri və səhvləri araşdırıb tapmağa çalışırıq.

Mübahisələr bəzən bir-birimizi qınamağa qədər, hətta günahlandırmağa qədər uzanır. Bir ifratçılıqdan digər yanlışa qədər çarpazlaşan mülahizələr yalnız bir nöqtədə ortaqlaşır: belə sonluq heç kim gözləmədi. Bəli, doğrudan da, o zaman çox az adam inana bilirdi ki, dövlət öz vətəndaşına, dinc vətəndaşına belə divan tuta bilər. Yəqin, ona görə ki, biz Xeyirlə Şərin mübarizəsinin nağıllarda olduğu kimi, həmişə Xeyrin qələbəsi ilə bitməsinə inanmaq istəyində olmuşuq. Amma bəzən Şər, qısa müddətə olsa da, üstün gəlir. 20 Yanvar məhz Şərin Xeyri üstələdiyi qısa bir məqam idi. Bu Şərin gəldiyi yol isə bir aylıq, iki aylıq deyildi.

Bu, çox uzaqdan gələn bir yol idi. Bu yol Cavad xanın meydanında tək qalıb şəhid olduğu vaxtdan başlayırdı; 1813-cü ilin “Gülüstan”ından gəlirdi, 1828-ci ilin “Türkmənçay”ından keçirdi. Nəhayət, bu yolun bizə ən yaxın hissəsi 1920-ci ilin 28 aprelindən başlamışdı; 30-cu illərin qaranlıq dolanbaclarından, 40-cı illərin ağır-acılarından, 50–60-cı illərin ağır məhrumiyyətlərindən keçib gəlmişdi 20 Yanvara. Bütün bunlar çox uzun və çox üzüntülü bir hekayədir–azadlıqsevər bir məmləkətin, insanpərvər bir millətin, məğrur bir xalqın tale yazısıdır. 20 Yanvar isə bu hekayənin son fəslidir. Bu fəsildə də qarşımıza Şər çıxmışdı.

Növbəti dəfə düşmənlərimizin hiyləsi ilə bizi təhdid edən namərd qonşularımız vətən torpaqlarımıza göz dikmişdilər. Ölkəmizin ərazi bütövlüyünə qarşı yönəldilən məkrli əməllər, riyakar qəsdlər, SSRİ rəhbərliyi tərəfindən açıq-aşkar xalqımıza qarşı yürüdülmüş düşmənçilik siyasəti artıq imperiya boyunduruğunda yaşamağın daha ağır fəlakətlərə yol açmağa biləcəyini anlatmaqda idi. Xüsusən, 1988-ci ilin martında Sovet İttifaqı Kommunist Partiyasının Mərkəzi Komitəsi və SSRİ Nazirlər Sovetinin dolayısı ilə Dağlıq Qarabağın Azərbaycanın tərkibindən çıxarılmasına yönəlmiş “Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsi haqqında” qərarı qəbul etməsi və 1989-cu ilin yanvarında SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin “Dağlıq Qarabağda Xüsusi İdarəetmə Forması yaratmaq haqqında” fərmanı Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün pozul-

masına qarşı ermənilərin illər uzununu planlı şəkildə hazırladığı və nəhayət icra olunan tədbirlərin birbaşa imperiya rəhbərliyi tərəfindən dəstəkləndiyini göstərirdi.

Bütün bunlarla, eyni zamanda, Ermənistan ərazisində yaşayan azərbaycanlıların öz tarixi torpaqlarından qovularaq çıxarılması və bunu SSRİ rəhbərliyinin “görməməsi” soydaşlarımızla qarşı həyata keçirilən etnik təmizləmə siyasətinin məhz Kremlin “yardımı və strategiyası” ilə baş tutmasına heç bir şübhə yeri qoymurdu. O zamankı Azərbaycan rəhbərliyinin isə baş verən proseslərə, sanki, heç bir şey olmamış kimi, seyrci münasibət göstərməsi, özünü “bilməməzliyə” və “eşitməməzliyə” vurmaması, ümummilli maraqların müdafiəsi yolunda heç bir əməli addımın atılmaması xalqın əsəblərini tarıma çəkmiş, onun səbir kasasını doldurmuşdu.

Mübarizə meydanında tək qaldığını gören Azərbaycan xalqının səfərbər olmaqdan başqa çarəsi yox idi. Bütün ümidlər haqsızlığa qarşı tarixən etiraz səsinə ucaltmağı bacaran, əzəli yurdunu düşmənlərdən qanı bahasına qorumağa hər zaman hazır olan və monolit gücünü öz milli varlığında hiss edən Azərbaycan xalqına idi. Azərbaycanlılara qarşı məqsədli şəkildə həyata keçirilən bu fitnəkar siyasət öz hüquqları və ərazi bütövlüyü uğrunda meydanlara atılmış həmvətənlərimizin ürəklərində azadlıq yangısını daha da alovlandırmışdı. Artıq xalq mövcud olduğu bütün müddətdə sovet imperiyasının yürütdüyü repressiv siyasəti öz tarixinə və milli mənliliyinə vurulmuş bir ləkə kimi görürdü. Azadlıq eşqi ilə yanan vətən övladları bu ləkəni öz qanları bahasına da olsa yumağa hazır idilər.

O zaman xalqı etiraz səsinə ucaltmağa vadar edən çox sayda obyektiv

səbəblər mövcud idi. Mərkəzi hökumət tərəfindən milli mənafeyimizə zidd siyasətin yürüdülməsi, bu siyasətin qarşısının alınması üçün ölkə rəhbərliyi tərəfindən heç bir tədbir görülməməsi xalqa hakimiyyət arasında yaranmış uçurumu daha da dərinləşdirməklə kütləvi etiraz dalğasının baş qaldırmasına rəvac vermişdi. Belə bir məqamda insanların haqlı etirazlarını dinləmək, mövcud problemlərin siyasi yolla həll edilməsinə yönəlmiş addımlar atmaq əvəzinə, imperiyanın öz əməlinə sadıq qalaraq zora əl atması onun antihumanist təbiətini və ən iyirənc yollarla belə həyata keçirməyə hər an hazır olduğu imperialist siyasətini tam aydınlığı ilə aşkara çıxarmış oldu. Meydanlara öz haqq səsinə ucaltmaq, milli heysiyyətini və mənliliyini qorumaq əzmi ilə çıxan fədakar vətən övladları bütün gözlənilməzliklərə hazır idilər. Amma hələ də heç kim bu qədər dəhşətli amansızlığı—dövlətin öz vətəndaşına qənim kəsilməsini gözləmədi. Çünki sovet rəhbərliyinin 70 il bir dam altında yaşadığı dinc bir xalqa qarşı bu qədər qəddarlıq nümayiş etdirəcəyi o zaman ağılaşmaz idi.

Ölməz şairimiz Bəxtiyar Vahabzadənin dediyi kimi: “Axı, heç kəsin ağına gələ bilməzdi ki, qəlbi Vətən hissi ilə çirpənən, əli silahsız, özü günahsız olan bu atalar, analar, balalar özünü dost kimi, qardaş kimi qələmə verən bir ordunun əlində qətlə yetirilsin”.

Lakin inanmaq istədiyimiz xoş sonluqlu ehtimal özünü doğrultmadı. Soyuz 20 Yanvar səhəri açılmağa macal tapmamış bəşər tarixinin insanlığa sığmayan ən faciəvi hadisələrindən biri–Bakı küçələrində dinc nümayişçilərin gülləbaranı baş verdi.

O müdhiş gecənin səhəri Bakının ürəkağrından dəhşətli mənzərəsinə işiq

saldı. Xalq düşmən tankının tırtılları altında parçalanmış, sinələri düşmən güllələrindən deşik-deşik olmuş övladlarını qan gölündə tapdı. Bu, Azadlığın bərpasına gedən yolda ilk şəhidlərin verildiyi 20 Yanvar səhəri idi. Azərbaycanca, nəyin bahasına olursa-olsun, milli mücadiləni boğmaq və yatırtmaq məqsədi ilə yeridilən rus qoşunları Bakıda və respublikanın müxtəlif rayonlarında 131 nəfər mülki şəxsi küçələrdə, evlərində, avtomobillərində, iş yerlərində qətlə yetirdi, 744 nəfər yaralandı, 841 nəfər qanunsuz həbs olundu.

Nə qədər hüznü və acı olsa da, xalq öz qəhrəman övladlarını son mənzilə yola salmağa özündə güc tapdı. Haqq, azadlıq yolunda şəhidlik zirvəsinə ucalmaq nə qədər şərəfli idisə, düşmən silahının nişangahında Vətən şəhidlərini layiqincə son mənzilə yola salmaq da bir o qədər namus və şərəf məsələsi idi. Xalq sarsılmadı, əyilmədi, qorxmadı. Qanlı faciənin qurbanları azadlığı uğrunda can verdiyi Vətən torpağına yüz minlərin çiynlərində getdilər və müqəddəs torpaqda əbədiyyətə qovuşdular.

Bu müqəddəs torpaq hələ əsrin əvvəllərində–1918–1920-ci illərdə Vətənin azadlığı və ərazi bütövlüyü uğrunda canını qurban vermiş soydaşlarımızı öz qoynuna almışdı. Hələ o zaman xalqın istiqlalı uğrunda şəhid olmuş azadlıq çarçılarının dəfn edildiyi Şəhidlər xiyabanı bu dəfə də eyni amal uğrunda mübarizəyə qalxmış qəhrəman oğullarını öz bəğrına basdı. O qəhrəman oğulları ki, ucaldıqları məbəddən əbədi və dönməz olan istiqlalıyyət yolunuza hər zaman şəfəq saçılar.

(ardı 3-cü səhifədə)

20 Yanvar – xalqımızın azadlıq arzusunun, müstəqillik uğrunda mübarizəsinin yenilməzlik günü

(Əvvəlki 1-ci səhifədə)

O günə qədər yəqin heç kimin ağına gəlməzdi ki, Azərbaycanda bu qədər qəranfil var! Sanki o qəranfillər öz laçək qanadları ilə şəhidlərin qəbri üstünə sərilməyə uçub gəlmişdi. Şəhidlərin məzarları üzərinə qonmuş milyonlarla qəranfil onların 20 Yanvar gecəsində Vətən torpağına axıdılan al qanını xatırladırdı.

Həmin günün mənzərəsi faciəvi olduğu qədər də möhtəşəmdir. Azadlığımızın bərpası yolunda ilk şəhidlərin verildiyi Qanlı yanvar gecəsi cəsarətin, fədakarlığın, milli məfkurənin dönməz oyunşının əyani təcəssümü idi. Baş verən hadisələr xalqımızın azadlıq arzusunun, müstəqillik idealinin 70 il davam edən sovet hərbi repressiyasının rəğmən sönmədiyini, əksinə, yeni güc qazandığını bir daha nümayiş etdirirdi.

Bununla, Azərbaycan xalqı zülmə, ədalətsizliyə və zorakılığa boyun əyməyəcəyini, milli iradəsinin sarsılmazlığını təkcə imperiya rəhbərlərinə deyil, bütün dünyaya göstərdi və özünün milli azadlığı uğrunda mübarizəsinin dönməz olduğunu sübhə yeri qoymadı. Prezident İlham Əliyevin dediyi kimi: “20 Yanvar günü bizim böyük faciəmizdir, ancaq eyni zamanda, Azərbaycan tarixinin qəhrəmanlıq səhifəsidir. Azərbaycan xalqı öz iradəsini göstərdi. O gündən keçən müddət ərzində Azərbaycan, demək olar ki, tamamilə yeni mərhələyə qədəm qoydu. 20 Yanvar faciəsi Azərbaycan xalqının yaddaşından heç vaxt silinməyəcəkdir”.

Doğrudan da, qəhrəmanlıqla dolu keçmiş, dövlətçilik ənənəsi olan, böyük bir coğrafiyada dövlətlər yaratmış, zaman-zaman yadellilərə qarşı səfərbər olub birgə mübarizə aparmış, dünya mədəniyyət xəzinəsinə öz dəst-xətti ilə dəyərli töhfələr vermiş bir millət uzun müddət əsarət altında yaşaya bilirdimi? Öz keçmişindən, sanki, qan damarları ilə axıb gələn vələn sevgisi, milli özünüdərk, zülm, ədalətsizliyə boyun əyməmək kimi hissələr qazanmış bir xalq öz çiyinlərində bu əsarətin ağırlığını, ağır-acısı-

həll olunacağına ümidlər hələ də qalmaqada idi.

Lakin bir insanın yaşaya biləcəyi orta ömür qədər yaşamış imperiya özü ilə həmyaşıl olan “sovet nəslı”nin böyüklü-küçüklü hamısına atəş açmaqla, bu ümidləri tamamilə al-üst etdi. O zamana qədər hələ də Azərbaycanın müstəqilliyinə müəyyən qədər ümitsiz yanaşanlar da bu hadisənin baş verməsi ilə artıq imperiya boyunduruğunda yaşamağın qeyri-mümkünlüyünü dərk etdilər və milli azadlıq hərəkatının fəal iştirakçılıqlarına çevrildilər.

Bu faciəvi olay onilliklər ərzində insanlara sınıran “humanist” əsaslı kommunizim ideologiyasının puçluğunu sübut etdi və məhz bu hadisədən sonra kommunist partiyasından kütləvi istefalar, cəmiyyətin bütün təbəqələri tərəfindən müxtəlif formalarda ifadə olunan etirazlar ittifaqın hər yerini bürüdü və onun dayaqlarını sarsıtdı. Həmin ərəfədə SSRİ-nin bir çox respublikalarında mərkəz əleyhinə etirazlar baş qaldırmışdı. Gürcüstan və Baltıqyanı ölkələrdə də sovet qoşun hissələri dinc nümayişçilərin üstünə silah qaldırmışdı. Lakin Azərbaycanda baş qaldıran etirazlara qarşı törədilmiş 20 Yanvar hadisəsi öz qəddarlığı, misli görünməmiş vəhşiliyi və dağıdıcı miqyası ilə əvvəlki olaylardan çox fərqlənirdi.

Xüsusi qəddarlıqla müşayiət olunan kütləvi qətləmin aktının həyata keçirildiyi müddətdə SSRİ müdafiə naziri Dmitri Yazovun, daxili işlər naziri Vadim Bakatinin və digər yüksək rütbəli hərbiçilərin Bakıda olması bu qanlı cinayət əməlinin əvvəlcədən planlaşdırılmış olduğunu göstərir. İmperiyanın hərbi qoşun hissələrinin fəvqəladə vəziyyət elan edilmədən Bakıya yeridilməsi həm ölkə qanunvericiliyinin, həm də beynəlxalq hüquq normalarının kobud şəkildə pozulması demək idi. “Bakı şəhərində fəvqəladə vəziyyətin təbiiq edilməsi haqqında” SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin fərmanı yalnız qanlı yanvar adlı yeni bir mübarizə səhifəsi yazdı.

20 Yanvar faciəsi, sözün əsl mənasında, xalqımızın milli özünüdərkində yeni bir mərhələnin başlanğıcı oldu. Xalq öz qərarını verdi: “Yolumuz azadlıqdır!” Siyasi və iqtisadi böhranlar manganəsində boğulan və boğulduca daha da azgınlaşan, 70 il özünü bayraq etdiyi kommunizim ideyalarının iflası artıq heç kimdə şübhə doğurmayan və dayaqları silikəlməyə başlayan Sovet imperiyası bu hadisəni törətməklə nəyə nail olmaq istəyirdi? Tarixin səhnəsindən birdəfəlik silinmək ərəfəsində imperiyanın ucqar bir ölkəsində əvvəlcədən qurulmuş plan əsasında dinc nümayişçilərin gülləbaran edilməsinə qərar verənlər nəyə ümid edirdilər?

Az sonra imperiya çökəndə aydın olacaqdı ki, bu qərar verənlərin və bu faciəni törədənlərin özlərinin də bu suallara cavabları yox imiş. Baş verənlər isə Azərbaycan xalqının milli mübarizə əzmini və iradəsini sındıra bilmədi. Əksinə, 20 Yanvar hadisəsi öz qanunauyğun məntiqi və zəncirvari təsiri ilə bütün imperiya ərazisində milli azadlıq hərəkatlarının yenidən daha böyük vəsətlə alovlanmasına və Sovet İttifaqının süqutunun daha da sürətlənməsinə rovac verdi. Bu hadisə Sovet imperiyası üçün “sonun başlanğıcı” oldu. Bu faciənin baş verməsinə qədər ölkədə mövcud problemlərin, baş qaldırmış etirazların siyasi yolla

yürüdən sovet imperiyası belə bir qəddarlıq aktı ilə özünün düşmənçilik “ənənəsindən” əl çəkmədiyini bir daha göstərdi. M. Qorbaçov başda olmaqla, ittifaqın bütün vəzifəli şəxslərinin ciddi heç nə olmamış kimi davranmaları, törətdikləri qanlı cinayəti ört-basdır etmək cəhdləri Azərbaycan xalqına qarşı olan qərəzin və nifrətin açıq təzahürü idi. Azərbaycan SSR rəhbərliyinin qanlı olay barədə bəyanat belə verməməsi, belə bir çətin anda xalqın dərdinə şərik çıxmaması xüsusi təəssüf doğuran məqam idi.

20 Yanvar faciəsinin 10-cu ildönümü haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanında deyildiyi kimi: “Xalqın tələbi və bir qrup deputatın təşəbbüsü ilə Azərbaycan SSR Ali Sovetinin 1990-cı il yanvarın 22-də Azərbaycan SSR rəhbərliyinin qanlı cinayəti ilə bağlı çağırılmış sessiyasına respublikanın bir sıra siyasi və dövlət rəhbərlərinin gəlməməsi isə onların xalqın tələyinə biganə qaldıqlarını, törədilmiş cinayətə bu və ya digər dərəcədə iştirak etdiklərini bir daha təsdiq etmişdir. Respublika rəhbərliyi həтта şəhidlərin dəfn mərasiminə gəlməyi belə lazım bilməmişdi. Bu fakt bir daha hakimiyyətə xalq arasında o zaman dərin uçurumun yaranmış olduğunu və hakimiyyətdə təmsil olunan şəxslərin xalqın iradəsinə ifadə etmək iqtidarında olmadığını göstərir.”

Qanlı yanvar faciəsindən sonra bu hadisəyə verilən reaksiyalar və ya ümumiyyətlə, hadisəyə münasibət bildirilməməsi kimin kim olduğunu və kimin hansı məqsəddə xidmət etdiyini tam aydınlığı ilə göstərdi. Xalqın taleyüklü bir anında ümummilli lider Heydər Əliyevin ən faciəvi günlərindən birini yaşayan Azərbaycanın xalqının acısına şərik çıxması onun öz xalqına olan sonsuz məhəbbətinin ifadəsi idi. Xalqımızın qeyrətli oğlu Heydər Əliyev faciədən xəbər tutan kimi Azərbaycan gəndərdiyi hüzn dolu başsağlığında bildirmişdi: “Bakı şəhərində sovet ordusu hissələrinin yeridilməsi ilə əlaqədar xalqımızın başına gəlmiş faciədən-dinc

əhalinin qırılmasından böyük ürək ağrısı ilə xəbər tutdum. Bu mətam günündə həlak olanların ailələrinə və yaxınlarına, bütün Azərbaycan xalqına dərin hüznə başsağlığı verirəm. Mən bu düşünülmüş aksiyayı pisləyir, onu antihumanist, antidemokratik, qanunazidd hesab edirəm. Bu ağır gündə sizi ağıllı-kamallı olmağa, həmrəyliyə və birliyə çağırıram”.

Sovet qoşunlarının Bakıda törətdiyi qanlı hadisə ilə bağlı elə ertəsi gün Azərbaycanın Moskvadakı nümayəndəliyinə şəsrələk öz xalqına başsağlığı diləyən Heydər Əliyev xüsusi qəddarlıqla törədilmiş cinayətin şəskilatlarını və icraçılarını cəsarətlə ittiham etdi və onların cəzalandırılmasını tələb etdi. Bu qanlı faciənin önlənmə bilməsi üçün bütün imkanların mövcud olduğu bir şəraitdə belə bir qeyri-insani hadisənin törədilməsinin kökündən yanlış addım kimi qiymətləndirən Heydər Əliyev bu cür yollarla Azərbaycan xalqının iradəsini qırmağın mümkün olmadığını və olmağa qabiliyyətini açıq şəkildə bəyan etdi: “Azərbaycanda baş vermiş hadisələrə gəlincə, mən onları hüquqa, demokratiyaya yabançı, humanizmə və ölkəmizdə elan olunmuş hüquqi dövlət quruculuğu prinsiplərinə zidd hesab edirəm... Hesab edirəm ki, Azərbaycandakı vəziyyəti öz axarına salmaq, siyasi həyatdakı qeyri-sabitliyi nizamlamaq üçün kifayət qədər imkan olmuşdur. Təəssüf ki, Azərbaycan rəhbərliyi, həmçinin ölkənin ali siyasi rəhbərliyi bir daha təsdiqlədi.

Ümummilli lider Heydər Əliyev 20 Yanvar faciəsinə siyasi qiymət verilməsi ilə bağlı ilk addımları Naxçıvan-dan atmışdır. Vətəna döndəndən sonra ilk üz tutduğu yer Şəhidlər xiyabanı olan ulu öndər Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisində aparılan müzakirə zamanı qətiyyətlə demişdi: “19-20 yanvar 1990-cı il hadisələri, Bakıda baş vermiş hadisələr

faciəvi hadisədir və mən belə hesab edirəm ki, Azərbaycanın 1920-ci ildən sonrakı tarixində belə faciəvi hadisə olmamışdır... 19-20 yanvarda baş vermiş və verə biləcək qədər səmimiyyətə və iradəyə malik olmadığı əvvəlcədən məlum idi. Ona görə də 1990-cı ilin dekabrında SSRİ Baş Hərbi Prokurorluğunun hərbi qulluqların 20 Yanvarda Bakıda baş vermiş hadisələrlə bağlı əməllərində cinayət tərkibi görməyərək işə xitam verməsi heç kimi təəccübləndirməmişdi. Azərbaycan Kommunist Partiyasının Mərkəzi Komitəsinin faciəli olayların araşdırılması ilə bağlı yaratdığı istintaq komissiyasının fəaliyyətinin heç bir nəticəyə və heç bir əsas olmadan dayandırılması isə təəccüb doğurmaya bilməzdi. Bu Azərbaycan o zamanı rəhbərliyinin baş vermiş qanlı faciəyə siyasi-hüquqi qiymət verə bilmək iqtidarında olmadığını nümayiş etdirirdi.

Təəssüf ki, daha sonra 1992-ci ilin 19 yanvarında qəbul edilmiş “1990-cı il yanvarın 19-20-də Bakı şəhərində qoşunların yeridilməsi ilə əlaqədar faciəli hadisələrin təfəssilatının və səbəblərinin təhqiqi üzrə Azərbaycan Respublikası Ali Sovet komissiyasının işinin yekunvermə dair” Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Milli Şurasının Qərarında da ölkənin ali qanunverici orqanının qeyd olunan komissiyasının fəaliyyətinin qənaətbəxş olması ilə kifayətlənməsi, qanlı hadisənin sifarişçiləri və icraçıların göstərilməməsi Azərbaycan xalqına qarşı törədilmiş ən ağır cinayətlərdən biri olan 20 Yanvar faciəsinin ciddiyyətinə və əhəmiyyətinə görə qiymət verilmədiyini bir daha təsdiqlədi.

Ümummilli lider Heydər Əliyev 20 Yanvar faciəsinə siyasi qiymət verilməsi ilə bağlı ilk addımları Naxçıvan-dan atmışdır. Vətəna döndəndən sonra ilk üz tutduğu yer Şəhidlər xiyabanı olan ulu öndər Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisində aparılan müzakirə zamanı qətiyyətlə demişdi: “19-20 yanvar 1990-cı il hadisələri, Bakıda baş vermiş hadisələr

faciəvi hadisədir və mən belə hesab edirəm ki, Azərbaycanın 1920-ci ildən sonrakı tarixində belə faciəvi hadisə olmamışdır... 19-20 yanvarda baş vermiş və verə biləcək qədər səmimiyyətə və iradəyə malik olmadığı əvvəlcədən məlum idi. Ona görə də 1990-cı ilin dekabrında SSRİ Baş Hərbi Prokurorluğunun hərbi qulluqların 20 Yanvarda Bakıda baş vermiş hadisələrlə bağlı əməllərində cinayət tərkibi görməyərək işə xitam verməsi heç kimi təəccübləndirməmişdi. Azərbaycan Kommunist Partiyasının Mərkəzi Komitəsinin faciəli olayların araşdırılması ilə bağlı yaratdığı istintaq komissiyasının fəaliyyətinin heç bir nəticəyə və heç bir əsas olmadan dayandırılması isə təəccüb doğurmaya bilməzdi. Bu Azərbaycan o zamanı rəhbərliyinin baş vermiş qanlı faciəyə siyasi-hüquqi qiymət verə bilmək iqtidarında olmadığını nümayiş etdirirdi.

Təəssüf ki, daha sonra 1992-ci ilin 19 yanvarında qəbul edilmiş “1990-cı il yanvarın 19-20-də Bakı şəhərində qoşunların yeridilməsi ilə əlaqədar faciəli hadisələrin təfəssilatının və səbəblərinin təhqiqi üzrə Azərbaycan Respublikası Ali Sovet komissiyasının işinin yekunvermə dair” Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Milli Şurasının Qərarında da ölkənin ali qanunverici orqanının qeyd olunan komissiyasının fəaliyyətinin qənaətbəxş olması ilə kifayətlənməsi, qanlı hadisənin sifarişçiləri və icraçıların göstərilməməsi Azərbaycan xalqına qarşı törədilmiş ən ağır cinayətlərdən biri olan 20 Yanvar faciəsinin ciddiyyətinə və əhəmiyyətinə görə qiymət verilmədiyini bir daha təsdiqlədi.

Ümummilli lider Heydər Əliyev 20 Yanvar faciəsinə siyasi qiymət verilməsi ilə bağlı ilk addımları Naxçıvan-dan atmışdır. Vətəna döndəndən sonra ilk üz tutduğu yer Şəhidlər xiyabanı olan ulu öndər Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisində aparılan müzakirə zamanı qətiyyətlə demişdi: “19-20 yanvar 1990-cı il hadisələri, Bakıda baş vermiş hadisələr

hüquq-mühafizə orqanlarının fəaliyyətinin qənaətbəxş olmadığı bildirildi. Bununla da, nəhayət ki, qanlı faciəyə dövlət səviyyəsində münasibət bildirilməsi təmin edildi.

20 Yanvar faciəsinin törədilməsindən Moskvada ali sovet rəhbərliyində istefa vermiş atası Heydər Əliyevlə bir yerdə, eyni vaxtda xəbər tutmuş Azərbaycanın indiki Prezidenti İlham Əliyev bu qanlı qətləmlə bağlı həmişə öz müdrik müəllimi, siyasi sələfi ilə eyni fikirdə və mövqedə olmuşdur: “1990-cı illərin əvvəllərində--xalqımız üçün ən ağır dövrdə yenə də Heydər Əliyev öz liderlik keyfiyyətlərini göstərmiş, böyük cəsarət, vətənpərvərlik göstərmiş və qanlı 20 Yanvar hadisələrini Sovet İttifaqının mərkəzində, Moskvada şəhərində pisləmişdir. Mən o günü yaxşı xatırlayıram. Mən fəxr edirəm ki, o gün atəmlə birlikdə idim və Heydər Əliyevin o qətiyyətlə çıxışı, Vətəninə, xalqına olan bağlılığı bütün Azərbaycan xalqına bir daha göstərdi ki, o, xalqa bağlı olan böyük bir liderdir”.

Prezident İlham Əliyev ulu öndər Heydər Əliyevin ideya və əməllərini davam etdirirdi son 15 ildə öz sələfinin 20 Yanvarla bağlı prinsiplərinə mövqeyinə də sadiq qalmış, faciə qurbanlarının xatirəsinin əziz tutulması, şəhid ailələrinə və qırğında əlil olanlara dövlət qayğısı göstərilməsi ilə əlaqədar bütün zəruri tədbirləri yüksək səviyyədə gerçəkləşdirmişdir. Dövlət başçısının 20 Yanvar faciəsi barədə söylədiyi öyünlü mülhazirə bu qanlı hadisənin əsl mahiyyətini və tarixdəki yerini çox dəqiq ifadə edir: “20 Yanvar günü bizim böyük faciəmizdir, ancaq eyni zamanda, Azərbaycan tarixinin qəhrəmanlıq səhifəsidir. Azərbaycan xalqı öz iradəsini göstərdi. O gündən keçən müddət ərzində Azərbaycan, demək olar ki, tamamilə yeni mərhələyə qədəm qoydu”.

Faciədən 28 il keçir. “Əbadi, dönməz və sarsılmaz” müstəqilliyimizin işığında yaşayan xalq hər il yanvarın 20-də Şəhidlər xiyabanına üz tutur, azadlığımızın qandallarını sındırması şəhidlərimizi ehtiramla yad edir. Şəhidlər xiyabanını ziyarətə gələn yüz minlərlə həmvətənimiz azadlığımız uğrunda şəhid olmuş soydaşlarımızın məzarı qarşısında baş əyərək onların xatirəsini əziz tutur.

Prezident İlham Əliyevin Şəhidlər xiyabanını ziyarət edərkən vurğuladığı kimi: “Azərbaycan xalqı bu günü heç vaxt yaddan çıxarmayacaq. Azadlıq, müstəqillik uğrunda, vətən uğrunda özlərini qurban verən şəhidlərimizin hamısını xatirəsini həmişə qəlbimizdə yaşatmalıyıq. Hesab edirəm ki, bugünkü müstəqil, qüdrətli Azərbaycan xalqımızın ən böyük sərvətidir. Şəhidlərimizin, canlarını qurban verməmiş insanların bu işdə böyük xidməti olubdur. Bu da heç vaxt yaddan çıxarılmamalıdır.”

Bəli, nə qədər ki, xalqımız yaşayacaq, nə qədər ki, müstəqil Azərbaycan var olacaq--şəhidlər heç zaman unudulmayacaq. Onlar xalqın azadlığı yolunda canlarından da keçməyə hazır olduqlarını göstərdilər və bu yolla getdilər. Ölümlə gedən yollar onları ölməzliyə--əbədiyyətə, xalqımızı isə əbədi azadlığa qovuşdurdu. Şəhidlərin yarıncıq qırılmış ömürləri canlarını qurban verdikləri amallarda və əməllərdə davam edir.

Cavansir FEYZİYEV, Milli Məclisin deputatı, fəlsəfə doktoru